

pogled na življenje pastirjev in predelavo mleka v planinah pred stoletji. Ljudje – naša publika – od nas to pričakujejo, stroka na tak način izpolnjuje svoje poslanstvo. Če ljudem pričakovanih informacij ne nudi stroka s svojim delom, si jih poiščejo sami mimo nje. Tega smo v etnologiji doživeli že veliko. In v tem pogledu je Cevčeva knjiga prav gotovo obogatitev za stroko, ker nam kaže, da *kjer je volja, tam je pot!*

Tatjana Dolžan Eržen

346

Špela Ledinek, Nataša Rogelja: *Potepanja po poteh Šavrinke Marije*, Ljubljana : Slovensko etnološko društvo, 2000, 110 str. : ilustr. (Knjižnica Glasnika Slovenskega etnološkega društva ; 32)

Leta 2000 je izšla knjiga avtoric Špele Ledinek in Nataše Rogelja *Potepanja po poteh Šavrinke Marije*, v kateri je zorni kot pogleda na življenjsko zgodbo ene od Šavrinik prepletanje edinstvenosti družbenih in zgodovinskih kontekstov severovzhodnega dela koprškega zaledja s subjektivnim pogledom avtoric, ki s pomočjo lastnega terenskega dnevnika in fotografij, urejenih v fotostrip, hodita po poti nekdanjih jajčaric.

Knjiga je rezultat zorenja študentk na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo, ki sta plod svojih skupnih seminarskih nalog (*Različne identitete Šavrinke*, 1995; *Potepanja po poteh Marije Franca*, 1997) osvetlili v razgibanem delu, ki je hkrati življenjska zgodba Šavrinke Marije Franca, fotostrip njene trgovske poti komentiran z dneviškimi zapiski avtoric in odlomki iz intervjujev. Tak metodološki pristop je inovativna povezava terenskih situacij, pripovedovalkinih informacij in raznih upodobitev Šavrinik.

Rdeča nit vsega je življenjska zgodba Marije Franca, ki je pregneta iz različnih zornih kotov. Zgodba je sestavljena iz intervjujev z Marijo in njenima hčerama, ki so bili narejeni med letoma 1994 in 1999, iz treh delov *Šavrinskih zgodb*, ki jih je po pripovedovanju Marije Franca zapisal in objavil Marjan Tomšič (1990, 1992, 1995), ter raziskovalne naloge Jasmine Jakomin *Iz družinskega arhiva družine Babič iz Gračišča* (1995).

Fotostrip kot beleženje vidnega nam približa avtoričina pogleda na slišano življenjsko zgodbo, ki sta jo podoživeli v štiridnevem pešačenju julija 1995, ko sta se odpravili po Marijini trgovski poti od Gračišča do Buzeta in nazaj do Trsta. Njune fotografije sedanjega stanja krajev, koder sta hodili, spremlja še besedilo iz terenskih dnevnikov, ki so “neposredni komentar doživetega in govorijo o Mariji, iskanju poti, o ljudeh, ki sta jih srečali, pokrajini, arhitekturi vasi, vzdušju, anekdotah in zgodbah, ki so jima jih pripovedovali ljudje ob poti” (str. 15). Pripombe in asociacije pripovedovalke Marije ob posameznih fotografijah pa razširjajo njeno življenjsko zgodbo onkraj determiniranosti njunih vprašanj.

V tretjem, dokumentarnem poglavju, kjer preplet politične zgodovine in gospodarstva Istre vodi do razlogov za preprodajo in jajčarstvo, avtorici obrneta perspektivo. Če sta v prvih poglavjih gledali z “žabje perspektive”, z vidika malega človeka, zdaj na vlogo preprodajalk med Istro in Trstom gledata s “ptičje perspektive”. Na ta način povežeta pisne (zgodovinske, literarne) in slikovne vire (likovne) v temeljne elemente oblikovanja šavrinke identitete v istrskem zaledju in hkrati pojasnjujeta sedanje družbeno-kulturne procese v Istri.

Avtorici sta v knjigi uporabili za slovensko etnologijo že kar drzne interpretativne nivoje, ki v medsebojnem prepletanju in dopolnjevanju razgibajo besedilo. To je časovno linearno (v poglavju Življenjska zgodba), vzvratno-etsko in emsko (v poglavju Marijina trgovska pot; fotostrip) in centripetalno-sredobežno (v poglavju Razmišljanja o Marijini življenjski in trgovski poti), kar omogoča večplastno razumevanje šavrinke identitete. Skozi miselno in terensko stezosledstvo po Istri pa avtorici ubesedita tudi svojo identiteto, tako kot jima je svetovala Šavrinca Marija v enem od intervjujev: “In kako bosta vidve vedeli, kako je bilo včasih? Jaz vam lahko povem, ampak zapišita raje svoje življenje.” In sta svoje poglede na Šavrinke in nase kot etnologinji zgostili v knjigi.

347

Mojca Ramšak

Gorazd Makarovič, Bojana Rogelj Škafar: *Poslikane panjske končnice : zbirka Slovenskega etnografskega muzeja = Painted beehive panels : the collection of the Slovene Ethnographic Museum*, Ljubljana : Slovenski etnografski muzej, 2000, 657 str. : ilustr. (Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja ; 8)

Obsežna knjiga, sedma v vrsti katalogov muzealij Slovenskega etnografskega muzeja, predstavlja zbirko 755 panjskih končnic. V prvih treh poglavjih nas Bojana Rogelj Škafar seznanja s proučevalci panjskih končnic, z zgodovino muzejske zbirke panjskih končnic ter njihovimi predstavitvami javnosti. V poglavju *O zanimanju za panjske končnice in njihovem proučevanju* jedrnato, v kronološkem zaporedju, predstavi raziskovalce tega poglavja ljudske umetnosti, pri čemer daje primeren poudarek izvornim dognanjem posameznih proučevalcev.

Ostalo besedilo, katalog panjskih končnic, kazala motivov, njihovih najdišč ali krajev, odkoder so bili njihovi prodajalci, avtorsko ali delavniško pripisanih del in letnic ter fotografije končnic so delo Gorazda Makaroviča.

V osrednjem poglavju z naslovom *Oris slikarstva na panjskih končnicah* avtor predstavi značilnosti poslikanih panjskih končnic in se podrobneje posveti slikarstvu na njih, motiviki in vzrokom ter pomenu poslikavanja panjev. Iz kratke razlage o “tvarnih značilnostih poslikanih panjskih končnic” izvemo, kaj so panjske končnice. V dveh krajših podpoglavjih je predstavljen čas poslikavanja. Na podlagi najstarejših datiranih